

Михайло Струменський – один із реабілітованих історією

Ведучий рубрики Микола МАНЬКО, директор Державно-історико-культурного заповідника м. Острога

Напередодні 130-річчя з дня народження одного з визначних дослідників історико-культурної спадщини Острога вдалося з'ясувати важливі обставини його біографії і наукової спадщини, які багато десятиліть залишалися невідомими. Мова про Михайла Костянтиновича Струменського, народженого 24 вересня 1889 р. в селі Хороші Острозького повіту, де його батько був настоятелем місцевого православного храму. Родове гніздо священницької династії Струменських – с. Велика Горинка Кременецького повіту Волинської губернії (нині с. Велика Горянка Кременецького району Тернопільської області), де душпастирствували дід Михайла Костянтиновича і низка поколінь його предків – щонайпізніше, з кінця 18 ст. Усі вони здобували освіту в Волинській духовній семінарії, а Михайло Федорович Струменський (прадід) навіть навчався в цьому закладі богословської освіти під час його перебування в Острозі (семінарський випуск 1823 р.).

Михайло Струменський закінчив Волинську духовну семінарію (1910) і Московську духовну академію (1914) – був п'ятим магістрантом свого випуску. Кандидатська робота «Книжные и литературные интересы в Троице-Сергиевом лауре с древнейших времен до XVII века» отримала премію архієпископа Дмитрія Самбікіна. Друкувався в богословських періодичних виданнях. Був залишений на рік для наукових занять із наданням грошового утримання, але без звання і прав професорського стипендіата, при цьому отримавши можливість закінчити Московський археологічний інститут. Викладав у Вологодській духовній семінарії, де описав рукописний відділ бібліотеки (опублікований уже в післявоєнний час), у Московському епархіальному жіночому училищі.

Ще під час навчання в академії налагодив співпрацю з *Братством імені князів Острозьких* в Острозі та його давньосховищем

(із 1916 р. – історичним музеєм), інвентаризував, описував і опрацював острозькі музейні колекції.

У часописі Московської духовної академії «Богословский вестник» і окремим відбитком надрукував статтю «Из Острозской старины» (1916) з коротким історичним нарисом про Острог доби князів Острозьких та їхню академію, інформацією про давньосховище й бібліотеку Братства імені князів Острозьких, атрибуцією і науковим описом 13 найцінніших рукописних книг XVI–XVIII ст. із музейної колекції Острога (це був перший друкований каталог Острозького музею). Автор статті про реставрацію замку та відкриття історичного музею в Острозі, плани його подальшої праці (надрукована 1917 р.).

У роки української революції Струменський повернувся до Волинь, викладав у гімназії (у радянський час – трудовій школі) Полонного. Був активним працівником Острозького повітового комітету охорони пам'яток мистецтва і старовини (ОСТРУКОПИС). За його безпосередньої участі врятовано від загибелі цінні архівні і книжкові зібрання, історичні і мистецькі колекції із замків, маєтків, монастирів, устан Острога, Дерманя, Межиріччя, Новомалина, Плужного, Славути та ін.

Після 1920 р., проживав на підрадянській частині Волині. Одружившись із священницькою донькою Антоніною Пилипівною Конахевич, 1921 р. був висвячений у Житомирі на православного священника, отримав сан протоієрея і став настоятелем Старокостянтинівського Хрестовоздвиженського собору. У подорожжя Струменських було три доньки. Навесні 1925 р. Михайла Костянтиновича загданно в листуванні відомого мистецтвознавця і музейного працівника Павла Жолтовського, якому він допомагає у дослідженні церковної старовини Старокостянтинова.

Подальша доля Михайла Струменського залишалася невідомою. Не мали ми і його фотографій. Але минулого тижня Острозький заповідник відвідали онука і правнука дослідника острозької давнини (з'ясувалося також, що в Києві проживає їхня

тітка і двоюрідна бабуся – донька Михайла Костянтиновича). Із документів, які вони надали, з'ясувалося трагічна доля священника-науковця, що став жертвою Великого терору. Звинувачений у антирадянській та контрреволюційній діяльності, він був заарештований у Старокостянтинівці 28 липня 1937 року. Серед головних звинувачень проти нього – агітація за відродження закритих владою православних храмів у селах Старокостянтинівщини. Після недовгих допитів і слідства священник був розстріляний у Проскуріві (нині Хмельницький) 16 вересня 1937 року. Реабілітований у 1990-х роках.

На молитовному сніданку в Острозькому замку, що відбувся минулої п'ятниці, порушили питання про увічнення в нашому місті пам'яті Михайла Струменського.

Фото друкуємо вперше